

רקע המאבק

הארץ: הסודאן (בערבית: ארץ השחורים) משתרע מגבול מצרים הדרומי עד לקניה ואוגנדה, במרכז יבשת אפריקה. שטחו 967,495 מילים מרובעים (ישראל: 8,205 מילים מרובעים), אשר רובו ניתן לעיבוד חקלאי. נהר הנילוס העובר בו והגשמים הרבים היורדים בדרום הארץ מאפשרים חקלאות מפותחת ביותר.

האוכלוסיה: לפי אומדנה כללית (קשה לערוך מפקד מדויק בארץ אשר מחצית תושביה חיים בג'ונגלים) מגיעה אוכלוסיית הסודאן לשמונת מיליון. בצפון ובמרכז הארץ חיים צאצאי תערובת כושית ערבית, רובם מוסלמים דוברי ערבית. הדרום מאוכלס כושים פרימיטיביים. לבני העוור מעטים, בעיקרם סוחרים או פקידים ממסלה. מספר הנשים באוכלוסיה עולה ב-25% על מספר הגברים.

הכלכלה: משק הארץ בנוי בעיקרו על החקלאות. הענף העיקרי הוא גידול כותנה — שהובאה ממצרים — הנמכרת כמעט כולה לאנגליה. סחר-החוק של הסודאן מוגבל ביותר, כולל — מלבד כותנה — סרף עצים לדבק, צאן ועורות. בסודאן כמעט ואין אוצרות טבעיים או מפעלים תעשייתיים והוא צריך לייבא כמעט את כל צרכיו התעשייתיים מן החוץ. בכל זאת עולות הכנסות הסודאן על הוצאותיו.

החשיבות הצבאית: כשקמה בבריטניה, אחרי מלחמת העולם השנייה, האסכולה החדשה שביקשה להפקיר את אסיה הקדמית, קבעה כי מרכז המערך הצבאי הבריטי באפריקה יהיה במלחמה הבאה, באוגנדה ובקניה. לפי תכנית זו נועד לסודאן תפקיד המחזק בין הצבא הסובייטי, שיכבוש את מצרים (אחרי כיבוש ישראל), ובין מרכזי הצבא והתעופה הבריטיים במרכז אפריקה. עם כניסת האמריקאים למרחב נפסלה תפיסה זו, פינתה את מקומה להשקפה שדרשה את ההגנה על המרחב כולו. אולם גם במקרה שהשקפה זו תוממש במלחמה הבאה, אין ספק רב שאסיה הקדמית וצפון-אפריקה תפולנה לידי הצבא האדום, וכי זו ההגנה המכריע יהיה בקירבת גבול מצרים-סודאן.

האויבים מתפייסים. שני המנהיגים הסודאניים (מימין: אל-אזהרי ביי, מנהיג עשיגה; ונור אלדין ביי, מנהיג החזית הלאומית).

הארץ
סודאן

מפורסם ששיחרר כמעט את סודאן הוא מועמד לתור הסודאן.

תועב הסודאני יי לונעת אוקספורד על ידי סיר רוברט האו, מושל הסודאן.

המצרים שילמו זכרון. לא היה זה נצחון סופי או מכריע, במאבק המתמשך משחר תולדות מצרים העתיקה ואשר בו תלוי גורלה ומצב מיליוני תושביה. כי השולט בסודאן ובמעברי הנילוס, שולט על מצרים שדות העמק התחתון.

במרוצת השנים התגבשה השאיפה להבטיח את מקורות הנילוס על-ידי איחוד מצרים והסודאן לממלכה אחת, עד כי אין המצרים שואלים עוד את עצמם לסיבות שאי-פותריהם או מחפשים נימוקים למאבקם. במקום זה נוספה המלה «איחוד» למלה «פינוי», הפכה כמוה סיסמת הקרב של המצרים.

לחיי המלוכה, לחיי המלך. אך המצרים אינם, בכל זאת, אלא צד אחד במערכה. מלבדם קיימים עוד שני צדדים של משולש: האנגלים והסודאנים עצמם. תשובתם של הראשונים לתביעה המצרית קצרה, אינה מתפרשת לשני פנים: בריטניה לא תסכים מעולם שהי-סודאן יסופח לממלכה המצרית. הודעת אל-נחאס על יטול חוזה 1889 (הנותן למצרים ולאנגליה זכויות שוות ממשלת הסודאן) אינה חוקית, השותפות נשארת בתוקפה.

למעשה, היתה זאת הגזמה: זה מומן שבקה השותף צות חיים לכל, מלבד להלכה. התייעצות האנגלים במצרים על מינוי מושל בסודאן אינה אלא פורמליות מנו-מסת, הכניסה לסודאן נאסרה לצבא המצרי, הפקידות הממשלתית הגבוהה כולה אנגלית. רק סמלי השותפות החיצוניים נשארו: על בית-המושל בחרטום מתנוססים שני הדגלים, במסביבות רשמיות שותים לחיי המלכה אליזבת השנייה ולחיי המלך פארוק הראשון.

אך האנגלים לא הסתפקו במחאות — מושל הסודאן, סיר רוברט האו, איש חתיק של השרות הדיפלומטי הבריטי, הפך בסיסית-התקפה פעיל ביותר במאבק על הארץ העולה בגודלה כמעט שלוש פעמים על מצרים. ביוזמתו הוקמה אסיה מחוקקת בת 75 חברים, מהם 10 שמונו על-ידו, אשר עליה הוטל לעבד חוקה לקראת ממשל סודאני עצמאי. כמושל כללי היתה לו זכות דיבור אחרון בקביעת החוקה והוא כיוון אותה למשטר עצמאי לחלוטין ממצרים אך תלוי — על ידי חוזה או הצטרפות לחבר העמים הבריטי — בבריטניה.

קניית אשה וישו הנוצרי. קרוב למחצית האוכלוסיה אינה מסוגלת להבין את פירוש המלה מפלגה. אלה הם ארבעה מיליון כושים חיים ביערות דרום הארץ, בשבטים פרימיטיביים, עובדים אלילים או לומדים על ישו הנוצרי מפי מיסיונרים אירופיים. כל דאגתם של הכושים נתונה לקניית אשה, לצייד או לחוסר-גשם. לעומת עשיגה, אשר רבים סבורים כי היא נתמכת בכספים מצריים, ניצבת מפלגת אל-אומה החוקה שב מפלגות הבודדות, הדוגלת בעצמאות סודאנית מוחלטת. מנהיגיה נמנים על המתקדמים ביותר בסודאן, רוצים בעצמאות ויחסים טובים עם מצרים ואנגליה כאחת. ראש המפלגה הוא בנו של המהדי, סיר סאייד עבד אל-רחמן אל-מהדי שיוכתר. למלך.

עמק השווה לעמק הנילוס. לפני שביע עשתה מצרים צעו נוסף. שר החוץ החדש, עבד אל-כאלק חסר נה באשא, יורשו של סלאח אל-דין החפדי, שיגר הזמנה לעבד אל-רחמן אל-מהדי, מתנגדה העיקרי של מצרים. «הבה נשוחח יחד, בודאי נמצא דרך לעמק השווה», הוא אמר לו.

התוצאה: שינוי בעיתונות המצרית: מאז החל הדי-מאבק הממשי על פינוי הסואן ואיחוד הסודאן חדלה מדינת ישראל לתפוס את מרבית השטח המוקדש למא-מרים ראשיים עוקצניים. כמו תמיד בהיסטוריה, ברע שנתפתח השער להתפשטות מצרית דרומה, נחלשת שאי-פחה להתפשטות מזרחת, לאסיה.

בת הג'ונגל. כושיית זו היא סיפוסית לקרוב לארבעה מיליוני תושבים, חסרי השתייכות דתית או מפלגתית שתקשור אותם לשאר תושבי הסודאן. החיים בצפון בתנאים יותר מפותחים.